

Kuin suihkukaivo lentäisi taivaalla

Hans Selo: *Pilvihippiäinen*. Kustannus Oy Odessa 1985.

Sami Liuhto

Palaan, niin kuin tavataan sanoa, muutamiin kirjailijoihin tämän tästä. Jouko Turcka, Matti Pulkkinen ja Hans Selo ovat minulle tärkeitä suomalaisia kirjailijoita, heidän teoksistaan saan uskoa jatkaa elämää, joka usein on harmaata ja värejä vailla.

Lukiessani kritiikkejä Hans Selon romaaneista törmäsin kummalliseen eläimeen, *pilvihippiäiseen*, joka lienee hippiäisen sukua. Hippiäinen (*Regulus regulus*) on Euroopan pienin lintu. Se ei ole edes kymmentä senttimetriä pitkä ja painoa hippiäisellä on neljästä seitsemään grammaan. Hippiäisen ääni on korkea ja osa yksilöistä muuttaa talveksi lämpimämmille seuduille. Kylmillä seuduilla talvehtivat voivat kuolla kylmyyteen. Hippiäinen asustelee havumetsissä ja sillä on rauhaton luonne. Väriltään lintu on vihreänharmaa.

Tutkin lintukirjoja sekä internetin lintusivustoja, mutten löytänyt pilvihippiäistä. Luullakseni pilvihippiäinen (*Regulus nubis*) on kuitenkin olemassa ja se on väriltään pilvenharmaa ja senkin luonne on hyvin rauhaton. Muita väri vaihtoehtoja Hans Selon *Pilvihippiäisen* mukaan ovat jäänharmaa, kellanharmaa, savunharmaa, silmänharmaa, kitinharmaa, sameanharmaa, paskanharmaa, oliivinharmaa, likaisenharmaa, helmenharmaa ja säteilevänharmaa. Tai sitten pilvihippiäinen on harmaansinervä, mateen- tai yksinkertaisesti pilvenvärinen.

Hannu Niklanderin kriitikki Hans Selon romaanista *Pilvihippiäinen* Etelä-Suomen Sanomissa 22.11.1985 ("Hans Selon uutuus tuottaa pettymyksen") esittelee tuon oudon otuksen, pilvihippiäisen, mutta hämmästyttävästi sanoo näin: "Pilvihippiäistä voi verrata hyvin koristeelliseen suihkukaivoon, jonka odottaisi mielikuvituksellisten muotojensa sisältä purskuttavan ilmoille vähintään yhtä kiinnostavia vesisuihkuja. Kun lopputuloksena onkin tavallinen suihkun lirinä, ei pettymyksen tunne ole aivan motivoimaton." En tiedä, mitä Niklander linnuilta odottaa, mutta jos itse näkisin koristeellisen ja muodoltaan mielikuvituksellisen linnun lentävän, olisin hyvin onnellinen enkä lainkaan pettynyt.

Selviää, että Hannu Niklander on niitä, jotka ovat aktiivisia liitoissa, järjestöissä, lautakunnissa ynnä muissa raadeissa. Jouko Turkkahan näistä veijareista *Häpeässä* vuonna 1994 sanoi: "Koko leikki pääsemisellä ja karsimisella on syvästi iljettävää. Mitä pienempi kyky, sitä suurempi himo päästä raateihin katsomaan millaisia tyyppejä nyt pyrkii. Tosi kyky ei näihin raateihin juuri mene." Hans Selo ei saanut *Pilvihippiäisenkään* jälkeen apurahaa ei sitten millään, miten olisi voinut saadaakaan, kun raatilaiset eivät osanneet lukea edes hänen kirjansa nimeä oikein.

Kryptozoologiseen pilvihippiäiseen viittaa myös Suomen arvovaltaisimman kirjallisuuslehden *Parnasson* vuoden 1986 sisällysluettelo, kun taas numerossa 2/1986 Markku Eskelinen arvioi Hans Selon romaania *Pilvihippiäinen* kiusallisen typerällä otsikolla ”Selonteko akatemialle”. Ihailen Eskelistä niin paljon että tahdon ummistaa silmäni hänen rikkeeltään, johon hänen lisäksi yltävät ainakin Esa Saarinen otsikoimalla Uuden Suomen kritiikkinsä 28.9.1985 ”Selo on sensaatio” ja nuorisomusiikin parista paremmin tunnettu Kauko Röyhkä, jonka *Turun Sanomiin* 24.10.1985 kirjoittama kritiikki ”Kuka tästä selon saa” osoittaa muutamia niistä oireista, miksi Hans Selo on niin pelottava.

Kauko Röyhkä moittii Selon *Pilvihippiäistä* ”epätavallisista sanoista” ja hän myös tekee niistä pienen luettelon nähtäväksemme: ”tsufepannu, siemensarvi, taftisatiinirusetti, sijaissovitussoppi, skönöskole, hyöristara, superdreadnought, konsensuaalikontrahti, röntgensädekatkaisuyksikkö, sahajauhorumpu, kalbteesi, meromiktinen.” Röyhkä syyttää Seloja ja hänen kerrontaansa sekamelskasta, Röyhkä ei tajua *Pilvihippiäistä*, hän ei saa tarinasta kiinni. Röyhkä vertaa Selon tekstiä radion keskipitkien aaltojen kuunteluun, kun namikkaa vääntämällä asemat vaihtuvat, kielet vaihtuvat ja omituista on. Siis: nämä ovat kerrontaan kohdistettuja *moitteita* samoin kuin omaperäisyyteen pyrkiminen sekamelskan avulla. Röyhkän mukaan todellisuus ei kuitenkaan ole sekamelska ja hän päättää kritiikkinsä: ”Ehkä todellisuuttakin kannattaisi hieman ajatella romaanin muotoa valittaessa.”

Kieli kuvaa todellisuutta ja kielellä on välitystehtävä, tämä on Kauko Röyhkän ja monen muun mielipide. Kuvaamisessa ei ole onnistuttu, jos kieli on sekamelskaa. Kielen pitää olla selkeää ja kuulasta. Kieli ei ole selkeää ja kuulasta, jos kieli on omaperäistä, ja lukija ei tiedä tai ole varma mitä kirjailija sanoo.

Useista *Pilvihippiäisen* kritiikeistä voisi tehdä demauselaisen fantasia-analyysin. Röyhkäkin mainitsee sekamelska-moitteensa päälle *rajoittamisen* ja *tajunnan*. Psykologisesti tarkkanäköinen kriitikko Arto Virtanen arvioi Mariaana Jäntin *Amorfiaan* *Parnassossa* 8/1986 (”Muodoton kaunotar vai herkullinen hirviö”) ja Hans Selon ensimmäistä romaania *Diivaa* esimerkkinä käyttäen sanoo: ”Vieraina nämä ainekset [avantgardistiset] ovat pysyneet kaiketi siksi, että ne on voimallisesti ja traumatisoivain seurauksin torjuttu silloin kun niitä on ilmaantunut. - - Niitä on torjuttu milloin politiikan, milloin taiteellisen establishmentin auktoriteetin.”

Aamulehden Erkkä Lehtola sanoo ”irtolehtiä”-palstalla 3.10.1985, ettei aio lukea Selon kirjoja aikoihin ”vaikka joku armelias kustantaja niitä myös julkaisisi.” Kauko Röyhkän mukaan Kustannus Oy Odessa on julkaissut Seloja hänen henkilönsä eikä kirjailijantaitojensa tähden. Hannu Niklander puolestaan on sitä mieltä, että kirja ei ole pelkkä kirja, vaan myös sosiaalinen tapahtuma ja kustannuspoliittinen kannanotto. Niklander on pettynyt kun ennakkomainonnasta huolimatta teos ei täytä hänen odotuksiaan ja lataa kritiikkinsä lopuksi:

”Jos sama teksti tulisi johonkin arvostelupalveluun ja tekijäksi ilmoittautuisi aloitteleva teinipoika, voisi hänen tuotoksessaan nähdä siellä täällä pilkottamassa lupaaviakin puolia.” Koska Niklander on mieltynyt vartijuuteen, onkin hyvä, että hän yhä vuodesta toiseen on aktiivinen kirjallisuuspolitiikan vaatimattomalla saralla.

Esa Saarinen, vaikka nykyään onkin siirtynyt systeemin puolelle, ihan professorina, oli vielä 1985 sen verran tolkuissaan, että muisti kehua Hans Selo tuossa jo mainitussa kritiikissään ”Selo on sensaatio”. Sitten varhaisvuosieni en ole välittänyt Saarisen retoriikasta, mutta retoriikan takaa pilkahtaa Saarisen *Pilvihipiäinen*-kritiikissä paljon asiaa. Huomioitavimmin se, että Saarinen tietää minkä nimistä kirjaa on kritikoimassa. Voi sanoa, että se on hyvä alku kaikelle kritiikille. Saarinen kehuu Selon kerrontaa kerrostuneeksi ja sillä tavalla kerrostuneeksi, että näkökulma vaihtuu varoittamatta eikä tiedä kenen näkökulmasta on kysymys. Selon kerronta luo epävarmuutta, se on sekamelskaa, kuin suihkukaivo lentäisi taivaalla. Saarinen kehuu myös kielen vyöryntää, sitä, että kirjailija innostuu kirjoittamisestaan, menee kaavan ulkopuolelle. Tuo kaava ei kuitenkaan ole oulipolaista rajoitekirjoittamista, vaan Saarisen mainitsemaa ”lehmä-paskansi-pellolla kirjallisuutta”. Toisaalta olisi miellyttävää kirjoittaa kirja siitä miten lehmä paskantaa pellolla. Kuvata prosessi. Se epäilemättä olisi kriitikoiden mielestä ”lapsellista” ja ”puberteettista”, joihin määreisiin Saarinenkin viittaa *Pilvihipiäistä* arvioitaessa sorruttavan.

Ei ihme että pilvihippiäistä uhkaa sukupuutto.

Hans Selonen, kirjailijanimeltään Hans Selo, syntyi 2. marraskuuta 1945 ja kuoli 14. tammikuuta 2003. Elinvälinsä hän vietti Helsingissä. Selolta julkaistiin kaksi romaania, vuonna 1970 *Diiva* ja vuonna 1985 *Pilvihipiäinen*. Ilmeisesti käsikirjoituksia on tai on ollut enemmänkin, sillä WSOY:n Vilho Viksten oli sanonut Markku Eskeliselä: ”No kai sä tiedät, että se ei ole kovin stabiili. Me ei julkasta hulluja. Se juoksi tänne joka syksy uuden tekstin kanssa, mutta ei me julkaistu sitä.”¹ Eskelinen epäilee että Selon julkaisemattomat teokset ovat Mankkaan kaatopaikalla kun niistä ei ollut kukaan eikä mikään, esimerkiksi Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, kiinnostunut.

Hans Selo on ”vaikea kirjailija”. Hänellä on uusia sanoja, harvinaisia sanoja, eikä virke ole välttämättä määräpituinen. Muistan pelänneeni kun aloin lukea *Diivaa*, että miten kamalan hankalaa teksti on, ymmärrätkö mitään. Miten hallitsen tekstin? Minä oli kovilla. On se ollut muillakin.

Sekä *Diiva* että *Pilvihipiäinen* kertovat ongelmaisesta nuoresta, *Diiva* Kai Terhosta ja *Pilvihipiäinen* Andreas Lindholmista, kirjailijanimeltään Andreas Holm. Oikeastaan nämä kaksi kirjaa kertovat samasta asiasta, kertovat saman tarinan, ja nuo tarinat vaikuttavat hyvin omaelämäkerrallisilta. Philip Landonin haastattelussa *The Review of Contemporary Fictionissa*

¹ ”Sinulla täytyy olla joku systeemi tässä”, Markku Eskelisen ja Mariaana Fieandt-Jäntin keskustelu proosan kokeellisuudesta, toimittaneet Rauli Karjalainen ja Martti-Tapio Kuuskoski, *Nuori Voima* 5/ 2010.

kesällä 1996 Hans Selo sanoo, että kirjallisuus on loppujen lopuksi aina omaelämäkerrallista ja että tärkeintä on laatu. Sisällöllä, sillä mitä teksti välittää, ei näyttäisi olevan Selolla tärkeää roolia, mikä kenties osaksi pitää paikkansa *Diivan* suhteen, mutta *Pilvihipiäisessä* Selo nimenomaan tahtoo julistaa elämänkatsomusta. Ihmisen, Selon tapauksessa kirjailijan, on yritettävä kaikkensa, otettava käyttöön koko kapasiteettinsa. Landonin haastattelussa Selo sanoo, että kirjailija voi aivan hyvin kirjoittaa kymmenen loistavaa kirjaa, jotka käsittelevät kirjailijan elämää veneessä. Ei edes laivassa, vaan veneessä.

Selon kirjat eivät ole paksuja, *Diiva* päättyy sivulle 191 ja *Pilvihipiäinen* sivulle 220. Kuitenkin *Pilvihipiäinen* on trilogian ensimmäinen osa ja tuon osan nimi on ”Tunnistaminen”.

Pilvihipiäisessä viitataan tavan takaa tulevaan, siihen mitä kohta kerrotaan, mutta niihin kohtiin ei milloinkaan päästä. *Aloha!*-lehden laajassa Kari Lempisen ja Jukka Lindforsin haastattelussa ”Hans Selo – Diivan paluu” (*Aloha!* 1/1985) Selo kertoo, että trilogiasta on kaksi osaa melkein valmis ja Aamulehdessä 19.9.1985 Selo sanoo Harri Uustorpalle – haastattelu on otsikoitu melkein samoin kuin Lempisellä ja Lindforsilla, ”Entisen diivan paluu” – että trilogian kolmas osa käsittelee muun muassa Joycen *Finnegans Wakea*. Vielä 1996 *The Review of Contemporary Fiction* ilmoittaa, että kolmas kirja ilmestyy 1996 tai sitä lähinnä ”odotetaan”.

Mankkaan kaatopaikalleko tästä on suorittava, jos mielihän Selo lisää lukea? Hans Selo kuoli tammikuussa 2003 ja vain muutamaa vuotta myöhemmin ilmestyi Suomeenkin tarvepainatus ja esimerkiksi *ntamo* julkaisee Jyrki Pelliseltä noin viisi kirjaa vuodessa, kirjoja, joita muut kustantamot tuskin julkaisisivat, miksi eivät julkaisisi, sitä en tiedä, mutta sellainen tuntuma minulla on etteivät julkaisisi. Jos minulla olisi kustantamo, en muuta tekisikään kuin julkaisisi Pellistä ja hänen tapaisiaan kirjailijoita eli sellaisia kirjailijoita, joita lyhemmin tapaan kutsua neroiksi. Ensitöikseni ostaisin lapion, jonka panisin verovähennyksiin, ja lähtisin matalalattiaisella seutulinja-autolla 212 Helsingin Elielinaukiolta kohti Mankkaan kaatopaikkaa.

Pilvihipiäinen on keskeneräinen hanke samaan tapaan kuin Marko Tapion neliosaiseksi suunnittelema *Arktinen hysteria*. Tapion voimat uupuivat, mutta miten kävi Selon, löytyisikö jätevuoresta *Pilvihipiäisen* osat kaksi ja kolme. Kenties vielä loppuun pääsemättömät sulkeet saisivat loppunsa ja moni asia selviäisi, kuten se, mikä osa Signellä oikein onkaan Andreas Lindholmin elämässä. Minulla on aavistukseni! Tai kenties *Pilvihipiäinen* on ergodista kirjallisuutta, jossa lukija siirtyy ensimmäisen osan jälkeen tekijäksi.

Pilvihipiäisen päähenkilö, todella keskeinen ja keskitetty henkilö Andreas Holm asuu köyhissä oloissa Helsingissä Kurvista itään, ensin alueensa ainoassa puutalossa, sitten Helsingin Arabiassa, kun alueensa ainoa puutalo on jäänyt tulvan alle. Andreas Holmin lapsuus ja nuoruus on hankala. Johannes-isä on juoppo ja kohtelee kaltain perhettäänkin: ”Ajattelin viisautta, joka ei ollu säätäny rakennusduunareille kuukauden tiliväliä, kuten oli säätäny toimistorotille,

virkamiehille, muuten rakennusduunareille tulis pitkä nälkäkuuri, elleivät jostain ihmevoimasta järkiintyisi, oppisi kokemuksistaan!”

Andreaksen Helmi-äiti on lauhkea nainen, mutta hänen miehensä raivokas mies, joka kaiken lisäksi kantaa kunniaa kutsunimeä Kulli-Johannes. Poikansa onkin sitten hyvin estoinen ja kun Kulli-Johannes toisinaan vihjailee seksuaalitoiminnoista pojalleen, poika pakenee kotoaan välittömästi.

Ralf ja Signe Wileen majoittavat ja asuttavat Andreasta, kun tämä on saanut hädän kotoaan – syitä on muitakin kuin seksuaalisia, sillä isä ja poika eivät tule hyvin toimeen. Ralf on kuvanveistäjä ja Signe hänen toinen vaimonsa. Liitto on hyvin riitainen. *Pilvihipiäisessä* Ralfin ja Signen lisäksi merkittävän sijan saavat Olof Boman ja hänen isänsä Edward ja Olofin velipuoli Raol, sekä Alpo, joka on Edward Bomanin uuden vaimon poika edellisestä avioliitosta. Ari ja Pieru-Sam (paska on *Pilvihipiäisen* keskeisiä teemoja) sanovat sanottavansa hekin ja lingvisti Anselm, mielisairaalan kanta-asukas Viki, Herbert, muuan Keke sekä diplomi-insinööriksi opiskeleva Jaacop.

Andreaksen äidinpuoleisista sukulaisista Hirvi-Eno asuu Raisa-tädin kanssa Kristine-Stadissa. Kulli-Johanneksella on taas velipuoli Curt, joka on mennyt naimisiin ruotsalaisen laivanvarustajan tyttären kanssa. Andreas opiskelee teknillisessä koulussa, ”ammiksessa”, jyrjäksi eli metallimieheksi ja keväällä matkaa opiskelutoveriensa kanssa Tukholmaan, jossa menee Kulli-Johanneksen valtuuttamana tapaamaan Curtia, joka ei kuitenkaan ole kotona, mutta Curtin vaimo Elna on sekä Meri ja Christina, Elnan kasvattityttäret. Myöhemmin Christinasta tulee Andreaksen vaimo ja jos se tarina kiinnostaa, on syytä lähteä Mankkaan kaatopaikalle lapion kanssa.

Merillä on Tukholmassa kolme rottweileria ja *Pilvihipiäisen* kerrontahetkellä Andreas ja Christina Holm/ Lindholm ovat ystävineen Keski-Suomessa Cottage Trackilla kahden viikon pituisella koirien harjoitusleirillä. Eräs koirarotu on tietenkin ”grey”. Ihmiset puhuvat nauhalle: ”Hän työns ruskeenmustalla kolvillaan joidenkin hyönteisten verkkosilmii, fasetteja muistuttavaa, pölyvihreitä mikkii, sen lyhyt kolmijalka pöydällä.” Andreas Holm on koko tarinan ajan keskiössä, tarina ei aukea mihinkään suuntaan vaikka puhujat vaihtuvat. *Pilvihipiäinen* koostuu laajoista monologeista, lainausmerkitöntä kerrontaa yli kahdessa sadassa sivussa on ehkä kolme sivua, en ole vielä tarkemmin laskenut. Nekin menevät monologiksi, kertomukseksi Andreas Holmin elämästä.

Esimerkiksi Ari on tehnyt Andreasta varten kysymyksiä, ”selitä tieteellisesti jälleensyntyminen; kerro kuolemanjälkeisestä elämästä, jne.”, ja jo näistä kysymyksistä ilmenee että Andreas Holm on varsin erikoinen ihminen. Laajassa ja syvässä arviossaan *Pilvihipiäisestä Helsingin Sanomissa* 21.9.1985 ”Meteori miettii olemustaan” Harry Forsblom, joka lienee jopa lukenut

kirjan, jää odottamaan, että *Pilvihipiäisen* myöhemmissä osissa ”kirjailijan näkökulmissa on tilaa myös ihmisille tai asioille, jotka eivät ole Andreas Lindholmin ajattelun marionetteja.” Mutta voidaan ajatella, että kerronnasta on karsittu pois kaikki muu ja jätetty jäljelle Andreas (Lind)Holmia koskeva ja eritoten hänen älyään koskeva osuus, sillä, kuten Forsblom sanoo, *Pilvihipiäisessä* kaikki ”on mobilisoitu osallistumaan romaanin älylliseen tasoon. Vaikutelma on epärealistinen, ja voihan se ollakin, koska kyse on tällaisesta aateromaanikoikeilusta.”

Pilvihipiäisessä puheen samuus on hämmästyttävää. Tukholman-matkalla ilmenee, että Elne on gnostikko mihin kallellaan *Pilvihipiäisen* henkilöt ovat paria krististä poikkeusta lukuunottamatta. Hirvi-enokin puhuu ”kristisestä jumalasta” ja kaikkietoisuudesta *Kristine-Stadissa*. Eivätkä Helvetin Enkelitkään puhu aivan tavallisia Andreaxen kanssa vaan osallistuvat rituaaliin:

’Ehdollistuassanne jumalallenne teidän on aina myös ehdollistuttava köyrimisellenne!’
Mörinä monivalosilmäisten, räpyttelevien lehvistöjen edessä:
’Ei valittamista! Siks me ollaan kristittyjä!’

Helvetin Enkeli sentään sanoo olevansa kristitty eikä kristi. Andreas Holmille ja hänen kauttaan muille kirjan henkilöille, erityisesti paljon äänessä olevalle Signelle, kristinuskon on verukelaisuutta. Kristitty etsii veruketta, vetoa itsensä ulkopuolelle, eikä itseensä. Andreas Holm vetoaa kuitenkin omaan järkeensä, eikä mihinkään muuhun. Tämä on Harry Forsblomin kritiikissään mainitsemaa romantiikkaa, *uskoa* järkeen. Forsblom moittii Selolla ja hänen henkilöillään olevan ”liikaa uskoa ja dogmeja, liian vähän tietoa, hänen päinvastaisista pyrkimyksistään huolimatta.” Kuitenkin Forsblom sanoo, että sama virhe on Hermann Hessen *Lasihelmipelissä*, mikä suhteuttaa Selon ”epäonnistumista” hiukan. Hans Selon mahdollisesti keskeneräinen romaani *Pilvihipiäinen* on syytä nähdä sankarillisena yrityksenä, Selo tosiaan *tekee parhaansa* niin kuin urheilukilpailujen jälkeen tavataan sanoa. Selo kurkottaa kirjoittamisessaan korkeuksiin ja muutenkin, sillä *Pilvihipiäisen* henkilöiden lisäksi myös Selo oli *Pilvihipiäisen* julkaisun aikaan gnostikko. Harri Uusitorpalle hän sanoi olevansa rationalisti ja etsivänsä viisautta. Andreas Holmkin etsii viisautta ja on jotakin jo löytänyt. Hän oli irronnut ruumiistaan ja kuolemaa peläten luvannut, että hän tekee elämässään vielä suuria tekoja. Andreas Holmista tuli cheela eli *Pilvihipiäisen* mukaan palvelija ja koeoppilas, jolle Mestari paljasti astraalimaailman kauniissa puutarhassa, että Andreas Holm on yksi maailman kahdestakymmenestäyhdestä parhaasta kirjailijasta ja, tämä on merkittävää, osa näistä kirjailijoista ei ole kirjoittanut kirjoja lainkaan. Kenties on myös sellaisia kirjailijoita, joiden tuotanto on julkaisematonta. Edelleen, on olemassa niin sanottuja kaatopaikkakirjailijoita, heidän tekstinsä tuntevat vain kaatopaikan syvyyksissä asuvat ihmiset.

Gnostilaisuus, *Pilvihipiäisen* kielessä gnostisismi, on tietolaisuutta. Gnostilainen on kerännyt itseensä kaiken: ”En voi olla kaikkietoinen tiedostamatta jokaisen näkemyksiä, mieltymyksiä,

ajattelua, jne..” Tärkeää on seinättömyys, sillä tietoa ei saa rajata, muuten ihminen ei voi tulla kaikkietoiseksi. Kuitenkin seiiniä on ihmisen elämä ja maailma täynnä. Maailma on pimeä, enintään hämärä, valoa pilkottaa kaukaa. Harry Forsblom korostaa, että *Pilvihipiäisessä* kaikki suuntautuu kohti valoa monina muunnelmina. Forsblom sanoo Andreas Holmin kehittyvän toukasta perhoseksi ja *Pilvihipiäisen* alussa Andreas Holmin nenällä ja nenässä on perhonen. Forsblom siteeraa kohtaa, jossa muun muassa kuvataan sitä kun Holmilla perhosta ei enää nenällään ole: ”Lätäköissä siimaeläimet reagoi pigmenttitäplillään aurinkoon organisoidakseen niistä silmät haasteenaan nähdä se! ’Elämän antaja’! (Muistin ammoin haasteena auringolle luoneeni – johtuen kaiketi hiukan huonosta suhteestani siihen – pisamoita pärstäni!)”

Ei iho-ongelma aivan pisamiksi jäänyt. *Pilvihipiäisen* lukuisten kuvausten perusteella ja etenkin, kun sairauden tieteellinen nimi ilmoitetaan, vaikkakin kahdessa kirjoitusasussa, sairaus on tiedettävissä. Ensin sairaudeksi ilmoitetaan Lupus erythematosus ja myöhemmin Lupus Erythematosus. Voiko tätä moittia, eikö kyseessä ole puhetilanne, teksti on ikään kuin nauhalta purettua? Todennäköisin vaihtoehto on kuitenkin virhe oikoluvussa, kun *Pilvihipiäisen* alkuun on jäänyt sairaudesta eri muoto kuin myöhemmin kirjoitettava. Sairaus on siis ihon punahukka eli *Discoid lupus erythematosus* (DLE). Ihon punahukka on autoimmuunitauti, joka ilmenee läiskinä kasvoissa, korvissa ja päänahassa. Se on yleisempi naisilla kuin miehillä. Potilaan on syytä välttää auringon ultraviolettiä eli auringonpaisteella on hyvä pysytellä sisällä tai muuten varjossa. Ihon punahukka on arpeuttava sairaus ja päänahkaan jää sen jäljiltä usein kaljuja läiskä.

Kuvauksen perusteella ihon punahukka on nolo ja häpeällinen sairaus. Andreas Holm, mielisairaalan entinen potilas, sai jo hävetä asuintaloon ja isäänsä ja sitten tuli vielä hyvin näkyvä perhonen hänen nenälleen, joka on yleisempi naisilla kuin miehillä. Andreas kuvaa ihon punahukkaa ”punaseksi nenäperhoseksi”, eikä sairaus ollenkaan auttanut nuorukaisen harrastuksia naisten parissa, kun Andreas ei ollut ylioppilaskaan mitä sai hävetä vappuna. *Pilvihipiäisen* kerrontaan kuuluu, että naisia, tyttöjä, usein kutsutaan punahilloiksi, joita punainen nenäperhonen tavoittelee. Hans Selon kuvaus ihosairaudesta on verrannollinen Charles Bukowskin romaaniin *Siinä sivussa*, missä nuorukainen kärsii mitä kamalimmista ihopaiseista, mutta Bukowski ja hänen päähenkilönsä Henry Chinaski oli sentään ylioppilas. Vaikkei se mitään auttanut. Myös Henry Chinaskin isä on matalamielinen peto ja äiti lauhkea ja miestänsä enemmän kuin poikaansa ymmärtävä (rakastava) nainen. Näitä kolmioita löytyy kirjallisuudesta muitakin, vaikkapa Jan Guilloun *Pahuudesta* ja Maria Jotunin *Huojuvasta talosta*.

Andreas Holmin nenäperhosen lisäksi *Pilvihipiäisessä* on muitakin perhosia sekä päivä(n)korentoja. Päivänkorento ei syö milloinkaan paitsi, ehkä, *Pilvihipiäisen* mukaan taivaallista ravintoa. Päivänkorentoja eli surviaisia (*Ephemeroptera*) on Suomessa

neljäkymmentäyhdeksän lajia ja kaikkiaan maailmassa yli kaksituhatta lajia. Päivänkorentojen toukkavaihe saattaa kestää vuosia ja toukat eli nymfit ovat tuolloin virtaavassa tai matalassa vedessä. Aikuinen päivänkorento elää enintään pari päivää ja on kiinnostunut valosta, lentää mielellään sitä kohti. Wileenien talon lähellä on lätäköitä ("Lätäköissä siimaeläimet reagoi pigmenttitäplillään aurinkoon organisoidakseen niistä silmät haasteenaan nähdä se! 'Elämän antaja!"), joissa nymfit voivat kehittyä, ja muut pienet elukat, joista Signe sanoo: "Stefan [Signen lapsipuoli] poisti kasvosuojuksensa, valkosen rankisen, jossa roikku huntuna hyttysii (joita vuosittain oli tähän aikaan meidän pihalla paljon! Ilmeisesti vuolumuurin takaisten oijen ansiosta. Vehnäpellon keskellä oli jopa yks oikein levee pajuja kasvava oja, jonka vesi soveltu erinomaisesti hyttystoukkien kehityspaikaks! - -)."

Muita valoa kohti lentäviä eläviä *Pilvihipiäisessä* ovat pääkalloperhoset eli pääkallokiitäjät (*Acherontia atropos*). Ne ovat Suomen kookkaimpia perhosia. Selässä pääkallokiitäjällä on pääkallon oloinen kuvio, mistä perhonen on saanut nimensä ja myös kolkon maineensa. Erityisesti populaarikulttuuri on ominut pääkallokiitäjän, siihen viitataan elokuvassa *Uhrilampaat*, mutta myös Salvador Dalín ja Luis Buñuelin *Andalusialaisen koiran* loppupuolella esiintyy, niin sanotusti, pääkallokiitäjä. Pääkallokiitäjä on osa yhteistä tietoisuuttamme, se tietää ikäviä asioita, ja Signen mukaan "Andreaksen [jääkiekko]joukkueen pelaajat muistutti peliasuissaan pääkalloperhosia!" Lopun huutomerkki merkitsee kauhistusta, mutta se on laajemmin *Pilvihipiäisen* kerronnassa tyypillinen virkettä ja sen välittämää tietoa alleviivaava korkomerkki, eksklamaatio. Huutomerkki on huumoriakin, viittaus elämän naurettavaan perusluonteeseen, siihen, että elämästä ja maailmasta löytyy yllättäviä viittaussuhteita etenkin jos niitä hieman etsii. *Pilvihipiäistä* lukiessa tuleekin usein mieleen, että ylitulkitseeko tekstiä, mutta mielestäni *Pilvihipiäistä* ei voi ylitulkita, siitä voi kaivaa esiin vaikka millaisia merkityksiä. Kenties *Pilvihipiäisen* lukemista voi verrata lapiotyöskentelyyn Mankkaan kaatopaikalla ja Mankkaan kaatopaikan kätköissä asustaa ihmisiä, kuten tunnettua, joiden kirjahyllyissä on trilogian osat kaksi ja kolme.

Väreihin ja niiden puutteeseen viitataan. Tärkeää on, että ihminen alkaisi nähdä värejä, mitä välillä tapahtuukin: "Sen sydän purskutti tuoretta mahlaa sen aivoihin, suureneviin silmiin. Se näki jo jotain värejäkin – ei enää vain harmautta!" *Pilvihipiäisestä* värejä löytyy, ensimmäisessä luvussa – kirjan ensimmäisessä kolmanneksessa – on tällaisia värejä: sitruunankeltanen, sinoberinsininen, maksanruskea, nikotiininkeltanen, pippuriruskee, vihreänsininen, usvanruskee, kylmänsininen, kylmänpinkki, sinivihreä, heijastavanoranssinen, flamingonpunanen, genteleenvihreä, kermankeltanen, savunkeltanen, kullanpunertava, mustanvihree, mustanruskee, harmaansinervä, oliivinvihree, porkkananpunanen, sinapinruskee, pilvenvärinen, porsaanpunanen, säkinruskee, ketunpunanen, myrkyinvihreä, pistaasinvihree, gagaatinmusta, katkaravunpunanen, sinimusta, ruusunpunanen, kullanruskea, korpinsininen, syklaaminvärinen, keväänvihreä, viininkeltanen, hennanruskea,

karmosiininpunanen, tizianinpunanen, vadelmanpunanen, kiulukanpunanen ja helmenvalkonen. Luettelosta puuttuvat jo mainitut pilvihippiäistä (*Regulus nubes*) luonnehtivat harmaan sävyt, joiden lisäksi kerronta mainitsee muun muassa hopeapajut, hirven harmaan säkän, savenvalannan opiskelun, savumerkeitse hoidettavan tiedotuksen, harmaat kalliot, savumaisen lumen, vaahtopilven, sumurullan, harmaalepikon sekä lika- ja tahrapilvisen lasiseinän. Ja jossakin yllä kellottaa aurinko, mollikka, solbergi, affa, mitä Andreas Holmin *lupus erythematosuksensa* vuoksi on kaihdettava.

Luettelossa pistävät silmään, niin sanotusti, punaisen monet sävyt. Aurinkokin on loppujen lopuksi punainen. Kulli-Johannes taas on kommunisti, punainen, ja Andreas Holm ja kaverinsa ovat välillä ”liikemiehiä”, valkoisia. Valon lähde saattaa olla punainen, mutta valo on valkoista ja Andreas Holm tavoittelee *valaistumista* punaisesta lähtökohdastaan.

Kun Andreas Holmin ihosairaus lopulta hellittää, tapahtuu ihme – ”Tunnistaminen” (?) – aukeamaa ennen *Pilvihippiäisen* ensimmäisen osan loppua. Signe kertoo tämän, hän on kuin Magdalan Maria puheoikeudella:

Maaliskuu. Märällä pihanurtsillani pitkä luminauha tuloksena hankeen tallatusta polusta, osittain sen päällä kaks affaa heijastavaa lätäkköä. Mä niiden välissä kantamassa klapeja, joten, pysyökseni sillä kohokuviopitsinauhalla, jolta sitä räjäytellen tyrolilaisilittiset, matalakantaiset mokkanahkatsengani sivuluisuili, paukuttelin niitä yhteen. Andreas – jonka romsku oli luettavana jossain kustantamossa – harmaata betonitiiliseinää varjostaessaan korjaili jonkun prätkää, klapiopinon kalistessa sylistäni tantereelle! Sillä keikarinvikainen Andreas ei aikonu edes ulkonäöltään heittäytyä rivikirjailijax! Hänen hiukset oli punastuneet! Kiharoituneet! Totisesti hän erottu massasta aamuurinkomaisesti sädehtivine ja harteille ulottuvine frissoineen!

Tässä kuvataan (”totisesti”) pyhän miehen syntyä. Pitkät loistavat, molemmissa merkityksissä, hiukset ja rauhallinen arkinen työ harmaan vierellä. Andreas Holm on kokenut asioita, joita tavalliset ihmiset eivät ole kokeneet ja hän on saamassa hyvitystä lapsuuden ja nuoruuden kärsimyksistään. Andreas Holm on ylivertainen ystäviinsä verrattuna, vaikka hänellä on aiemmin ollut monenlaisia alemmuudentuntoja. Nyt hän osaa muun muassa selittää Sammon synnyn.

Kaikki jää kuitenkin auki. Se on kiusallista! Se on sietämätöntä! Lohduttautua voi sillä tyhjällä ajatuksella, että moni surkea kirjahanke on päässyt päämääräänsä ja ehkä juuri tuon pääsyn vuoksi tullut surkeaksi, mutta silti saihan Joycekin *Finnegans Waken* valmiiksi tai Georges Perec *Elämä Käyttöohjeensa*, ja mielikseen niitä lukee. Ongelma on siinä, että *Pilvihippiäistä* saattaa jossakin olla lisää, tai on ollut. Lisäksi on selvää, että jos esimerkiksi Joyce olisi ollut suomalainen, hänet olisi tapettu (nyt hän joutui vain maanpakoon) ja hänet olisi unohdettu historioista ja korkeintaan hänet mainittaisiin vähättelevästi jos ei mainitsijalla todellakaan olisi muuta tekemistä. Selo-parka joutui raakalaisten käsiin! Selo toki mainitsee itsekin, että hänen diivan elkeensä 1970-luvun alussa *Diivan* ilmestyttyä ja hieman sitä ennenkin aiheuttivat suurta

närää, mikä vei Selon hylkimiseen. *Aloha!*-lehden haastattelussa Selo sanoo *Diivaan* viitaten ja laajemminkin: ”Minulla on niin paljon noita vihollisia, ne eivät anna koskaan anteeksi mulle sitä narsistityyppiä.” Siis: Hans Selo kertoi *Diivassa* olevansa diiva. Se on jo niin alleviivattua, että loivaälyisempikin ymmärtää.

Selo haukkui Suomen kirjallisuuden ja Suomen kirjallisuus ignoroï hänet täysin. Ignorointi ei kuitenkaan ole kirjallisuuden, sen instituutioiden, tehtävä, vaan huomioiminen, vaaliminen. Ymmärtäminen. Mikä meissä on, kun olemme tällaisia, Arto Virtasen sanassa voimallisia ja traumatisoituneita torjujia? Ehkä todella pitäisi kirjoittaa suomalaisen kirjallisuuden psykohistoria tai paremminkin painottaen kansallisvaltiota ja sen puolustamista *Suomen* kirjallisuuden psykohistoria. Markku Eskelisen mukaan, hän viittaa Hans Seloon, kokeellista proosaa voi julkaista Suomessa kaksi teosta, sitten on siirryttävä vakavampiin aiheisiin eli Kekkonen kautta marsalkka Mannerheimiin.² Ongelma on siinä, että Kekkonen ja Mannerheim ovat tylsiä hahmoja, eli hyvin mitättömältä tuntuu suomalainen kirjailija ammattina (Väinö Tannerissa tai, sanotaanko, Yrjö Leinossa on jo vähän imua). Mene esittelemään koululaisille kirjailijan uraa ja saat naurua osaksesi, ei ketään järkevää ihmistä kiinnosta kirjoittaa viittäkymmentä vuotta Mannerheimista, joka voitti sodan vain jos oli omia vastassa. Ihminen kaipaa kunniaa ja voimainkoetusta, vaikkakin ihminen melkein vääjäämättä nujertuu ja nujerretaan, jos hänellä on päämääränään muutakin kuin raatilaisuutta.

Kielto on rakenteissa, ei sitä missään lue ja kiellon olemassaolo on helppo *kieltää*, mutta tunnetta kiellosta ei voi viedä pois. Tunnetta siitä, että sinut tapetaan matkalla Suomenlinnaan, jos tiukka paikka tulee. August Ahlqvistiä ja perikuntaansa tästä on turha syyttää. Meissä jokaisessa asuu tappaja. Vaalijakin asuu ja se pitäisi kaivaa esiin, vaalija löytyy Mankkaan kaatopaikalta ja se odottaa kiihkeästi löytäjänsä. Siis matkaan!

² ”Sinulla täytyy olla joku systeemi tässä”, Markku Eskelisen ja Mariaana Fieandt-Jäntin keskustelu proosan kokeellisuudesta, toimittaneet Rauli Karjalainen ja Martti-Tapio Kuuskoski, *Nuori Voima* 5/ 2010.